

„Neponúkam hotovú vec, ale cieľový proces. Na začiatku je daný priestor, ktorý nefunguje, a ja rozmýšľam, ako ho zmeniť.“
Igor Marko

Mesto nie je jogurt

Architektúra nemusí všetko dizajnovat'. Niekedy stačí naštartovať veci malou zmenou, myslí si urbanista Igor Marko

Patrik Garaj / garaj@trend.sk

Pri okrúhlych stoloch preberá úlohu toho s pozitívnymi názormi. Bolo tomu tak aj na minulotýždňovej verejnej diskusii k otázke, či centrum Bratislavy vymiera. Architekt Igor Marko si všeobecne myslí, že náš vzťah k mestu je priveľmi fixovaný na problémy, namiesto toho, aby sa orientoval na možnosti. Tento postoj si už takmer dve desaťročia profesijne pestuje z Londýna a svojou metódou urbanistickej akupunktúry vstupuje do mestských areálov po celom svete.

Vytvoriť miesto

Názov jeho ateliéru pripomína meno rockovej skupiny, ale tam sa podobnosť s popkultúrou končí. Marko & Placemakers je tím architektov, ktorí sa neorientujú na veľké gestá a efektívny výraz. Viac než modelovanie nových nevidaných tvarov ich zaujíma tvorivý vstup do miest, ktorého výsledkom je ozdravenie, sfunkčnenie a zmysluplne nastavený životný

priestor pre obyvateľov. Môže pri tom ísť na príklad o projekt zmeny nevyužívaného letiska v Ekvádore na park, oživenie brehu rieky Irwell v Manchestri promenádou, návrh opony pre diaľničný vstup do Las Vegas či aktuálne riešenie areálu novej štvrte Waltrovka na území bývalých závodov na výrobu leteckých motorov v Prahe.

Väčšina projektov I. Marka súvisí s témou transformácie miest, s ktorou má dnes do činenia takmer každé väčšie sídlo. Demografické zmeny, ústup industriálnej výroby, suburbanizácia či vyludňovanie centier – to všetko sa prejavuje na tvári mesta a vyžaduje si premyslený zásah.

Strategické nastavenie ohlasuje už názov ateliéru. „Placemaking je hľadanie procesu, ako nastaviť pozitívny a konštruktívny vzťah k miestu. Ide o hľadanie toho, čo nás k priestoru viaže, aký k nemu máme vzťah, či mu rozumíme a či zaň čítame zodpovednosť,“ vysvetľuje architekt. Konkrétnejšie sa to dá ilu-

strovat' hneď na prvom projekte, do ktorého sa I. Marko zapojil po príchode do Londýna a ktorý mal vplyv aj na jeho zmenu myslenia. Koncept Car Free London (Londýn bez áut) vychádzal zo statusu quo prepchatej metropoly, kde rytmus života udávali motorové vozidlá. Súťažný návrh vychádzal z toho, že jedným z mála voľných priestorov je koryto Temže, na ktoré architekti naprojektovali cyklistickú tepnu. Návrh, ktorý zážitok z mesta vracal späť na ľudskú úroveň, mal obrovský úspech a dodnes sa recykluje. „Problém hol len v tom, že sme s ním prišli príliš skoro,“ hovorí I. Marko.

Proces a produkt

Stretnutie s architektom je dohodnuté na bratislavské Námestie slobody. Je to zámer, pretože taktiež ide o miesto, ktoré žije diskusiou o jeho budúcej podobe a využití. Na otázku, ako by mal podľa neho areál vyzerať, pohoto-vo reaguje, že tak vec nestojí. „Ľudia väčšinou

Podnikanie

Kreatívne

hneď očakávajú nejaké formálne riešenie. Te- da či tu má byť šikmá plocha a či bude domi- novat' zelená alebo iná farba. Pred kreslením kompozicii sa treba najprv pýtať, čo je obsa- hom tohto priestoru,“ tvrdí architekt. A hneď dáva podnety na diskusiu: Námestie sa nachá- dza medzi univerzitnými budovami, ale štú- dentov tu veľmi nevidno. Prečo? Priestor sa navonok tvári ako park, ale na trávnaté plo- chy sa vlastne nedá dostať. Čo s tým?

Odtiaľto je blízko ku kľúčovému postoju ar- chitekta a jeho spôsobu práce: „Ja neponú- kam hotovú vec, ale cieľový proces. Investori sú zvyknutí žiadať hneď produkt, niečo ako nový jogurt. Ale ja ho nemám. Mám len in- gredientie. Na začiatku je daný priestor, kto- rý nefunguje, a ja rozmýšľam, ako ho zmeniť. Analyzujem ho zo všetkých aspektov, ktoré sú pre mňa zásadné – či už sú sociologické, ekonomické, architektonické alebo urbanis- tické. Výsledok vzniká v prelinaní týchto zá- ujmov a v prvom rade smeruje k používate- ľovi,“ vysvetľuje I. Marko.

Ako príklad môže slúžiť dnes už učebnico- vý projekt Northala Fields Park v Londýne. Výsledok tu nespochiaval len v tom, že na problé- movom mieste vznikol park, ktorý zároveň slúži ako zvukolam a vyhliadka na mesto. Dô- ležitý bol predovšetkým proces, v ktorom sa na tvorbu zvlneho profilu parku využil sta- vebný odpad z inej časti mesta, čím pribudol príspevok k životnému prostrediu a zároveň sa výťažkom z recyklácie odpadu zabezpečilo financovanie celého projektu. Zásadné bo- lo zapojenie lokálnych obyvateľov, ktorí no- vé miesto prijali za svoje a začali sa oň starať.

Vedieť komunikovať

Je zjavné, že v tomto kontexte sa pozícia ar- chitekta výrazne mení. Už to nie je len ten, kto kreslí plány budúcich stavieb. K jeho vý- hobe pribúda schopnosť komunikovať, vy- jednávať a byť mediátorom. Architekt musí vedieť spojiť rôzne strany zainteresované do určitého projektu. „Je to pozícia dirigenta niekde v strede, ktorý vie isté veci pred-

vídať a trúfne si aj na určitý risk. Musí doká- zať nadchnúť ľudí a posunúť ich z poľa problé- mu do polohy možností,“ hovorí I. Marko. A dodáva, že pri projektoch, ktoré skutočne zmenili charakter miest, takmer nikdy nešlo o kalkul, ale skôr o odvahu, intuíciu a múd- rost zodpovedných ľudí, ktorí boli ochotní niečo vyskúšať.

Schopnosť komunikovať neznamená len udržať zástupcov mesta, investorov a tvorcov za jedným stolom. Veľmi dôležitú úlohu má kontakt s užívateľmi riešeného priestoru. Prí- kladom na to sú čerstvé výskumné projekty v londýnskom Olympijskom parku a vo štvrti Harrow. Úlohou tímu I. Marka je preskúmať ekonomické aktivity lokálneho obyvateľstva. Výsledky majú miestnej samospráve pomôcť pri plánovaní budúceho urbanistického roz- voja. Materiál na výskum sa zbiera na mikro-

K výbave architekta pribúda schopnosť komunikovať, vyjednávať a byť mediátorom

úrovni, čiže v moderovaných rozhovoroch s obyvateľmi. „Excelové tabuľky nám síce mô- zu povedať, aká je na určitom území nezamestnanosť, ale nepovedia nič o tom, ako ľudia naozaj žijú a čo ovplyvňuje ich konanie,“ vysvetľuje postup I. Marko. Na nájajúcu sa otázku, prečo by sa mal architekt miešať do práce ekonómom a sociológom, je priprave- ný. A vysvetľuje, že spoločenské procesy sa často odvíjajú od zdánlivo nenápadných de- tailov a keď ich architekt pozná, tak do nich môže aktívne vstupovať a pozitívne ich akce- lerovať smerom k lepšiemu životu ľudí.

Kórea a Slovensko

Nie je ťažké predstaviť si zmätok v očiach mestského úradníka, keď ho architekt kon- frontuje s teóriou placemakingu a nutnosťou mediácie či prieskumu v uliciach. A keď na-

vyše na otázku o rozpočte odvetí, že začať sa dá aj bez peňazí a prostriedky sa vygene- rujú počas bežiacého procesu. „Isteže sa aj mne viackrát stalo, že investor či ľudia z me- sta mi najprv nerozumeli. Ale nakoniec sa ku mne vrátili, lebo zistili, že sa nevedia dostať z bludného kruhu. Niekedy je dobré začať od menších zadaní, pri ktorých vznikne dô- vera a postupne sa rozvinie hlbšia spoluprá- ca,“ tvrdí architekt.

Diskusia o transformácii mestských území a zapojení obyvateľstva sa síce najprv rozví- nula v západnej Európe, no výraznej lokálne rozdiely v otvorenosti voči nej I. Marko necíti. Čerstvá skúsenosť z konferencie v Južnej Kó- reji, kde hovoril o potenciáli placemakingu, mu ukázala, že aj tu sú ľudia voči takémuto spôsobu myslenia veľmi otvorení.

A čo Slovensko? I. Marko bol pred dvoma rokmi prizvaný do riešenia rekonštrukcie Sta- rého mosta v Bratislave. Jeho angažovanie sú- viselo s tým, že už v roku 2008 si most vy- bral ako objekt intervencie. Pri jeho projekte nešlo len o to, aké drevo použiť pri lávkach a ktorý náter vybrať. Rozmýšľanie sa odvíja- lo od pozorovania, že mosty na Dunaji mesto nespájajú, ale skôr rozdeľujú. Návrh „zelené- ho“ Starého mosta vo forme parku mal preto ambíciu dať stavbe istú identitu a odovzdať ho pešom či cyklistom nielen ako spojnicu mestských častí, ale aj ako miesto na tráve- nie času. Zapojenie I. Marka nakoniec skon- čilo v koordinačnom zmätku. To jednak vy- povedá o komunikačnej kompetencii mesi- ského aparátu a tiež o tom, že mesto sa nedá tvoriť pod časovým tlakom.

„Pri projektoch na Slovensku som na začiatku vždy skôr zdržanlivý, pretože viem, ako to tu funguje. Som pripravený na konfrontá- cie, no beriem ich ako výzvu a nie niečo, čo by ma malo znechutiť. A komunikácia sa stále zlepšuje,“ hovorí. Nakonco sa naozaj orvá- rame koncepcnejším prístupom, sa čoskoro ukáže pri obnove parku na bratislavskom Ra- čianskom mýte, na ktorú I. Marko spolu s ate- liérom Zka vyhral súťaž.

Projekt Londýn bez áut s cyklistickou trasou na Temži.

Návrh promenádneho Starého mosta v Bratislave neprešiel.